

Довкілля. Біле озеро - справжня поліська перлина, і так важливо зберегти його для прийдешніх поколінь, захистити від техногенного наступу, а то й людської байдужості.

Свого часу це водоймище було відоме не лише в Україні, а й далеко за її межами, і найперше туристичною базою "Райдуга". Однак незабаром її перепрофілювали у культурно-оздоровчий комплекс і передали Рівненській АЕС. Був тут ще один господар - водно-рятувальна станція.

І якось непомітно все стало складатися так, що почастишали випадки неорганізованого відпочинку, побільшало тех, котрі тут відпочивають, а подбати про належний санітарний стан довкілля не було кому, і не відомо, як далеко це зайшло б, якби не отримало водоймище своєрідної охоронної грамоти в обрисах Указу Президента України № 356/99 від 3 квітня 1999 року про створення Рівненського природного заповідника, до якого увійшли також Біле озеро, його прибережна смуга та прилегла територія.

Вечірнє літнє Біле озеро зустрічає нас не дуже привітно - хвилі із зойками б'ються об берег, аж шурхотить пісок. Наче дзвони видзвонюють ланцюги на прикутих до берега човнах. Цей вир і лякає, і приваблює одночасно якоюсь таємничістю. Аж не віриться, що ота сила, така стихія може бути лагідною, як доводилося чути від тих, хто тут відпочивав.

Обертаюся назад. Зовсім близьенько за плечима маленькі будиночки туристичної бази "Райдуга".

Хтось із моїх супутників схиляється над водою, зачерпує у пригорщі і відразу вихлюпує воду:

- Бр-р-р-р, яка ж холоднюща.

- Справді, у такій воді хіба що "моржам" купатися, - погоджуюся, зачерпнувши і собі льодової вологи.

- А-казали, що в Білому озері вода як чай, - хтось третій підсумовує розчаровано.

З нікудишнім настроєм і пішли ми на свій перший білоозерський нічліг. Вночі бушувала злива. Під ранок стало тихо-тихо, і спалося дуже солодко.

Прокинувся, а у віконце сонце заглядає. Все перемінилося. Відразу біжимо до озера. Його наче підмінили за ніч: дише спокоем, лагідністю. Заходимо у воду. Хвилі, неначе муркотливі кошенята, лашаються до ніг, теплі-теплі. А поруч - руку простягни - сонце озерною водою умивається. І, о диво, цим золотим м'ячиком граються рибики. Заходжу в озеро по шию, дивлюся в глибину і бачу пальці власних ніг. Отака прозора, чиста вода. Знавці згодом розповіли, що ця вода дуже багата на гліцерин, що на очах гоїть всілякі подряпини.

Чи ж не оця прозорість дала водоймищу таку чудову назву

Зрозуміло, що цей нормативний документ - керівництво до дії. А тим часом минулі роки залишили чимало проблем, без вирішення яких не може бути й мови про реальне утвердження статусу заповідної території Білого озера. Адже тут переплелось чимало інтересів різних організацій, відомств. Зокрема, й колективу Рівненської АЕС. Як бути? Про це якраз і йшлося на одному із засідань постійної комісії обласної ради з питань екології та охорони навколишнього середовища.

За словами голови постійної комісії Миколи Шершуна, у Білого озера є оптимістичні шанси. Адже комісія зустрічає розуміння з боку керівництва АЕС, зокрема, її директора Володимира Коровкіна, готовність його до компромісних рішень задля спільної справи.

Отже, попереду велика організаторська робота. Гвідаємо, що про її результати ще повідомимо на сто-рінках "Вістей Рівненщини". А сьогодні наша розповідь про унікальність Білого озера.

Біле озеро? А може, від білих туманів пішло його ім'я? Їх над водоймищем ми також через кілька днів із захопленням спостерігали.

Минали дні відпочинку. У розповідях від "старожилів "Райдуги" пізнавав таємниці Білого озера. У ньому найбільше водиться лящ, підлящик, язь, щука, карась, короп тощо, і найдивніше диво - вугор. І хоча не доводилося чути, щоб хтось тут спімавав щуку восьмипудову, як це було з історичною щукою імператора Фрідріха і Барбаросси, проте шестикілограмову зубасту один із спінінгістів виловив на моїх очах.

Та ми розповімо про вугрів. Ця риба - справжня таємниця. Зовнішнім виглядом вона нагадує лавжелезного чорного плазуна ~~Живе~~ нагулюється в Білому озері, і «от настає пора розмножуватися; як свідчить наука, вирушає до Саргасоєого «*оря. Прийнято вважати, що те море - єдине у світі нерестовище вугрів. Туди добираються вони руслами рік, за течією. Є приклади, коли риби по росі долають безводні ділянки шляху.

Завершивши такий похід, вугри відкладають ікру і гинуть. Захоплене Гольфстрімом потомство вугра пливе до Європи, де потрапляє у ріки, по яких уже запливає у наші водойми, у яких сприятливі для цієї риби умови. Їх, таких водоїм, небагато в Україні. Це - волинські Шацькі озера і рівненське Біле озеро.

Впіймати вугра для рибалки незабутня удача і гордість. Та що там вугор?

Тут натрапили і на розкішне болото з назвою Коза-Березина. Кажуть, що на болото перетворилася річка Березина.

У Біле озеро тече невеличка річка. Низенькі береги, наче на арматурі, тримаються на химерно переплєтених прутах вільхового коріння. Річечка не безіменна.. Місцевий рибалка, який тут "стьобав" карася та коропа, сказав, що вона має назву Вирок. Звичайно ж, маленький вир. Отут і почалася розмова про карасів та коропів.

Чи знаємо ми те, у чому не сумніваємося, що знаємо? Давайте, розглянемо це завдання на прикладі наших знань про карасів і коропів. Коли я запитую про цих риб у своїх друзів-рибалок, вони в один голос говорили, що знають усе. Насправді з'ясувалося, що про них вони знають набагато менше, аніж про таємничого вугра.

От і маєш. Карась, стверджували мої співрозмовники, дуже невибаглива риба. Може жити в стоячій воді, навіть там, де не виживає жодна інша риба. До харчу карась також невимогливий - поїдає мотилів, черв'яків, маленьких равликів, дрібні частинки водяних рослин. Коли водоїми перемерзають, карась єдиний умудряється виживати.

Все правильно, все так. А от коли розпочав розмову про родичів карася, рибалки розводили руками:

- Можливо, короп?

Золотим рибкам в акваріумі і харч потрібен особливий, і вода абсолютно чиста, збагачена киснем. Мле при чому тут золоті рибки, якщо мова йде про карасів?

- дивувалися співрозмовники, що отак повернув усе.

- А при тому, що саме вони і є родичами карасів...

Справді, без карасів не було б і золотих рибок.

Колись у країнах Сходу для прикрашання жител тримали карасів у вазах з водою. Шанувальники звернули увагу, що карасі не всі однакові по забарвленню: серед них трапляються із золотистою лускою, із бронзовою, сріберною, червонуватою.

Шляхом довгого схрещування люди вивели екзотичних рибок, які живуть у басейнах та акваріумах, і, як і ми, навіть не здогадуються, що їх родоначальником є звичайнісінький карась.

Щодо коропа, то він є виведеною людиною формою сазана. Грецьке слово "короп" означає "приплід". Справді, коропа дивовижно плодовитих самки викидають по декілька сотень тисяч ікринок. Коропи дуже повільні, зажерливі. Тому швидко ростуть, їм не потрібні обширні простори, тому ця риба дуже вигідна для вирощування в ставках.

На березі Білого озера я натрапив ще на одне диво-колонію квітів, які нічим, окрім того, що дещо менші, не відрізняються від декоративних кал: таке ж широке серцевидне листя, лійкоподібна ніжна біла парчева квітка із свічкою великої тичинки. На жаль, ніде в літературі не натрапиш на опис цих квітів. Тож для себе назвав їх міні-калами. Без сумніву, вони - посестри зозулиних черевичків.

Не відаю, чи залишилася ще до цього часу та колонія, бо відпочиваючи в "Райдусі", окремі оберемками носили ці екзотичні квіти в свої тимчасові помешкання, а через годину-другу викидали зів'ялі квіти.

Якось прочитав, що саме біля Білого озера вперше було знайдено звіробій сланкий. Тоді я за підказаними "координатами" довго шукав його тоненьке лежаче стебельце з квітами, але не знайшов. А от на плантацію калгану таки натрапив.

А які журавлині розвої! В тому ж урочищі Коза. На мохових купинах ягоди наче великі намистини.

А де вже в тих озерних околицях взялися види верб, які ростуть лише у горах на півночі, то, як мовиться, одному Богові відомо.

Запам'яталися мені і білоозерські солов'ї. Напевно вони мали змогу пити особливу музикальну росу, що так гарно витьохкували літніми ночами.

Унікальність відпочинку на Білому озері відразу оцінили і тодішні "сильні світу цього". Для перших осіб Рівненської області у сосновому бору на березі озера звели будинки для відпочинку, які обнесли ого-

рожею. Що там за тією огорожею діялося, до простолюду доходили лише чутки через обслугу.

Вигнали партійну обласну аристократію з Білого озера Чорнобиль та перебудова.

Уже після опустіння тих будинків показали мені їх одні знайомі. Нічого такого, про що чув раніше, там не побачив. Звичайні ширвжиткові меблі з костопільської ламінованої плити. Не думаю, що "унікальні" ними підмінили, як подекують.

А втім, ці будинки - ще одна таємниця Білого озера.

Нині Біле озеро має чимало проблем. Відрадно, що воно з ними, тими проблемами, не

залишене напризволяще. Адже віднесення його до Рівненського заповідника означає і збереження, і вивчення. Ще чимало див нам відкриють тут науковці, особливо рослинного характеру. Це дають підстави стверджувати перші кроки в діяльності заповідника.

**Петро
ВЕЛЕСИК**